

О. Ю. Пришляк

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедра іноземних мов

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

pryshlyak_o@yahoo.com

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У сучасних умовах особливої актуальності набуває проблема підготовки висококваліфікованих фахівців, які володіють не тільки належним рівнем професійної, але й полікультурної компетентності і покликані грамотно виконувати професійні завдання і функції у полікультурному середовищі.

У вдосконаленні вітчизняної системи професійної підготовки фахівців соціономічних професій до професійної діяльності у полікультурному середовищі вважаємо доцільним звернення до зарубіжного досвіду. У контексті окресленої проблеми значний інтерес викликає досвід Сполучених Штатів Америки, оскільки це одна з найбільш багатонаціональних країн світу і саме в цій країні професійна підготовка фахівців соціальної сфери до роботи у полікультурному просторі має вагомі традиції і здобутки.

Аналіз наукових напрацювань з професійної підготовки фахівців соціальної сфери як зарубіжних (М. Болдуїн, У. Лоренц, М. Пейн, Ф. Родрігес, С. Шардлоу та ін.) та к і вітчизняних (О. Байбакова, О.Гуренко, Т. Іванова, І. Козубовська, Н.Собчак, В. Тименко, Л. Максимчук, Н. Маркова С. Шпенник та ін.) дослідників дають підстави для узагальнення про те, що домінуючим принципом державної політики США є концепція культурного плюралізму (полікультурності), суть якої полягає у визнанні доцільності толерантного існування в межах одного етнополітичного державного об'єднання різних національностей і етнонаціональних груп з притаманними їм особливостями світогляду, культури, звичаїв і побуту. Культурний плюралізм передбачає різноаспектне культивування і реалізацію в рамках суспільства толерантного розуміння, сприйняття і ставлення до представників різних націй, народів, національностей і етносів з метою створення і забезпечення сприятливих умов для визнання, збереження і культивування їхньої своєрідної ідентичності. Концепція культурного плюралізму стала підґрунтям для формування соціальної політики у США і, закономірно, для розвитку теорії й практики соціальної роботи.

У США значна увага приділяється обґрунтуванню теорій (біхевіористична, когнітивно-біхевіористична, особистісно-орієнтована, психодинамічна) та моделей практики соціальної роботи соціальної роботи у полікультурному середовищі (соціальної справедливості, культурно-компетентної та бікультурної соціальної роботи) і підготовки фахівців до означеного виду діяльності. Професійна підготовка соціальних працівників у США здійснюється за багаторівневою системою, яка включає в себе початковий рівень підготовки (ступінь партнера), базовий університетський рівень (бакалаврат), магістратуру і докторантуру.

Як свідчить аналіз опрацьованих нами матеріалів, у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у полікультурному середовищі особливе значення має реалізація полікультурного підходу, що спрямована на засвоєння студентами-майбутніми фахівцями знань про багатоманітність і самобутність світоглядів, культур, поглядів, традицій і способів життя та формування усвідомлено розуміння необхідності їх визнання, толерантного й бережливого ставлення у процесі професійної діяльності.

Формуванню полікультурної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи значна увага приділяється як на рівні бакалаврату, так і магістратури і докторантури. Особливістю американської системи соціальної освіти є те, що бакалаврський рівень професійної підготовки передбачає формування фахівця – універсала, який має бути готовим до роботи з різними категоріями клієнтів у різних типах соціального полікультурного середовища. Більшість акредитованих програм магістратури із соціальної роботи у США передбачають оволодіння спеціалізацію за сферами діяльності (соціальна робота в закладах освіти, соціальна робота з дітьми, з людьми похилого віку, з людьми з обмеженими функціональними можливостями чи особливими потребами, клінічна соціальна робота та ін.).

Характерними особливостями підготовки фахівців соціальної роботи у США всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів є прагнення оптимального поєднання і різнопланової практичної підготовки та орієнтація на запити практики соціальної роботи, вимоги й очікування клієнтів.

У процесі аналізу опрацьованих нами матеріалів і досвіду професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у полікультурному просторі виявлено цікаві форми і методи їх навчання (міжкультурний тренінг, семінар-майстерня, міжкультурний асимілятор, методика формування культурної самосвідомості Кремера, вирішення крос-культурних проблемних ситуацій, зустрічі студентів на базі агентства з представниками національних меншин, етнічних, расових груп для ознайомлення з їх проблемами та ін.).

Вивчення досвіду роботи вищих навчальних закладах США щодо формування полікультурної компетентності майбутніх соціальних працівників свідчить про доцільність запозичення окремих його прогресивних ідей, які заслуговують на адаптацію у вітчизняному освітньому просторі, зокрема: ідея доцільності формування навчальних планів не тільки з урахуванням міжнародних стандартів і норм якості освіти, але й етно національних особливостей окремих регіонів; реалізація полікультурного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників; наявність в навчальних планах курсів за вибором з проблем соціальної роботи в полікультурному середовищі; вивчення іноземної мови національної меншини регіону; створення позитивного, толерантного полікультурного освітньо-виховного середовища у вищому навчальному закладі; упровадження інноваційних технологій професійної підготовки, спрямованих на формування готовності до роботи у полікультурному просторі (міжкультурний тренінг, семінар-майстерня, міжкультурний асимілятор, методика формування культурної самосвідомості

Кремера, вирішення крос-культурних проблемних ситуацій, зустрічі студентів з представниками національних меншин, етнічних, расових груп та ін.).

ЛІТЕРАТУРА

1. Козубовська, О. Байбакова, С. Шпеник. Підготовка соціальних працівників США до міжкультурної взаємодії у професійній діяльності: монографія / Козубовська І., Байбакова О., Шпеник С. – Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2016. – 200 с.
2. Собчак Н.М. Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Надія Мирославівна Собак. – Тернопіль, 2004. – 20 с.
3. Соціальна робота : Підручник / За ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль: ВАТ «ТВПК «Збруч», 2010. – 340 с.
4. Goldberg Gale, Ruth Middleman. The Structural Approach to Direct Practice in Social Work / Gale Goldberg, Middleman Ruth. – New York: Columbia University Press, 2009. – 297 p.

М. В Прохорець

*студентка III курсу групи СП-31 психолого-природного факультету
Рівненського державного гуманітарного університету
marta.milatova29@gmail.com*

*Науковий керівник –
доцент кафедри педагогіки,
освітнього менеджменту та соціальної роботи
Рівненського державного гуманітарного університету
Оксенюк О.В.*

СПЕЦИФІКА РОБОТИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ІЗ КЛІЄНТАМИ ГРУП РИЗИКУ

У соціальній сфері існує поняття «проблемна ситуація». У практиці соціальної роботи це поняття пояснюється через такі терміни, як «ризик» і «група ризику».

Ризик – це ситуативна характеристика проблемної діяльності, що означає невизначеність її наслідків, при якій можливі альтернативні варіанти помилки або успіху. Саме на основі поняття ризику виникає поняття групи ризику.

Групи ризику – це категорії людей, соціальний стан яких за тими або іншими ознаками не має стабільності; таким категоріям людей, практично, неможливо поодиноці перебороти труднощі, що виникли в їхньому житті, що спроможні призвести до втрати ними соціальної значимості, духовності, особистого морального образу [2, с.36].

До груп ризику відносять наступні категорії людей: інваліди; діти-сироти; діти з відхиленою (асоціальною, девіантною) поведінкою; літні і розумово відсталі люди; біженці; особи, які зазнали насильства; алкоголіки; наркомани; бездомні; жертви